

BÁNSÁGHI VINCE

1881—1960

Szerettem a szép, sima köveket,
nyulak szőrét, a selymes fűveket,
jó agyagot, tűzgaly fehér husát,
melyről úgy lejön a bőr, katicák
piros hátát, fekete pettyeit,
elnézni, a halak hogy kergetik
egymást a vízben, hogy játszik a nap
az Ipoly tükrén s a tükre alatt,
fecskéfű vérét, kutyatej tejét,
nagy napraforgók oroszlánfejét,
a zizegő szalmavirágokat,
a szomorú és szelíd lányokat,
aranyzöld gyíkok lüktető hasát,
gőz fátylait, felhők habtorlaszát,
a lepkéket, s nagyon a pókokat
s csöves vagy napernyős hálóiakat,
s legjobban azokat a perceket,
amikor nem tudtam, hogy mit teszek.

A szem örömei (Szabó Lőrinc,
Tücsökzene III. Idillek az
Ipoly körül, 1905–1908)

BÁNSÁGHI VINCE

festőművész
gyűjteményes
KIÁLLÍTÁSA

I P O L Y S Z A L K Á N
1993.MÁJUS 23. és JÚNIUS 5.között

A kiállítást rendezték: Bánsághi Péter és ifj. Bánsághi Tibor festőművészek (Budapest),
az ipolyszalkai községi hivatal és a szalkai Falufejlesztési
a Falufejlesztési Társaság (Budapest). Társaság, Szlovákia

A katalógust kiadja a Falufejlesztési Társaság, Budapest, 1993.

Szerkesztette: Nagy Júlia

1881. december 27-én születtem Resicán (Románia), ahol apám a resicabányai gyári vasútnál mint vonatvezető volt alkalmazásban. Anyám szegény kézműves-iparos családból származott. Családunkban a szülőkön kívül hét gyermek volt.

Az 1887–1896 közötti években Resicán öt elemi iskolai osztályt, majd négy középiskolai osztályt végeztem. Ezt követően apám a resicai vasgyár géplakatosi iskolájába adott. Akkoriban gépészmérnök szerettem volna lenni, de az anyagi eszközök hiányában nem tanulhattam tovább. 1899-ben a reál gimnázium hetedik osztályából a vasgyárba műszaki hivatalnoknak vettek fel.

Legkedvesebb és egyetlen szórakozásom a rajzolás volt. Minden szabad percemet rajzolásra fordítottam, és később már festettem is. Szüntelenül kísértett a vágy, hogy a festészet területén elmélyítsem tudásomat. Különböző festészeti tankönyveket tanulmányoztam, és így fejlesztettem magam.

Fizetésemmel takarékoskodtam, hogy tanulmányaimat folytathassam. Mivel népes család voltunk, a szülői támogatásra érdemileg nem számíthattam.

Az 1905. év végén megvalósíthattam régi vágyamat, mert volt rajztanárom ajánló levelével Budapestre utazhattam, ahol beiratkoztam a festőakadémiára. Első professzorom Zemplényi Tivadar volt. A nála szerzett tudás révén jutottam el Ferenczy Károly professzorhoz, akitől a figurális festést sajátítottam el. Ebben az időben született jobb képeimet Budapesten Perl Henrik műkereskedő vásárolta meg.

1908-ban a Nemzeti Szalon művészegyesület nemzetközi kiállítást rendezett, amelyen Perl az én tudtom nélkül kiállította egyik holdfényes téli tájképemet. A képnek nagy sikere volt, amin felbuzdulva magam is küldtem képeket a budapesti Műcsarnok kiállításaira. Képeimet elfogadták, majd az egész kiállítást elküldték Münchenbe. Ezen a kiállításon a sajtó dicsérettel említette műveimet.

E kezdeti sikerek után beiratkoztam tagként a budapesti képzőművészek egyesületébe, és 1908-tól szinte minden műcsarnoki és Nemzeti Szalonban volt kiállításon szerepeltek képeim.

Ebben az időben már rendszeresen jártam jelenlegi lakóhelyemre, Chl'abara (Helemba) festeni és pihenni. Ez a vidék nagyon megtetszett nekem, mert itt igen szép festészeti témákat találtam.

1911 novemberében megnősültem. Feleségemben művészet iránt rajongó és a művészi elkötelezettséget megértő társra találtam, aki az életutamon azóta is segít engem.

Nősülésemet követően tanulmányútra indultunk Párizsba, ahol a Julien Akadémián, Henri Royer és Marcel Bachet professzoroknál tanultam. Párizsban különféle témákat festettem, de főleg városképeket, utcákat és tereket, amelyek annyira tetszettek Royer professzornak, hogy részvételre hívott meg a Nagy Szalon kiállítására. Párizsból hazatérve Budapesten a Könyves Kálmán Szalonban sikerrel rendeztem meg első önálló kiállításomat, ahol a párizsi festményeim is kiállítottam.

Ebben az időben költöztem feleségemmel, Resicán élő szüleimmel és családunk többi tagjával együtt Helembára, akiket az értékesített festményeim bevételéből tartottam el.

Közvetlenül az 1914-es háború kezdete előtt építési földterületet vásároltam Helemba falu közelében, az Ipoly partján, és ház építésébe kezdtem, szó szerint saját kezemmel és egész családom segítségével.

A világháború kitörése miatt bevonultam Lugosra, a 8. honvédezedhez. Mint katonai festő képeket festettem az ezred életében és harcaiban felmerülő témákról, amelyek közül az egyik tanulmányt kiállították a budapesti Műcsarnok tavaszi tárlatán. A Hadi Múzeum számára készült nagyobb méretű képeim mellett, a háború alatt más tárgyú képeket is festettem, amelyeket budapesti kiállításokra is elküldtem.

1917-ben az ezred vezetősége eredményesen záruló jótékony célú kiállítást rendezett műveimből.

1918-ban készült *Téli tájképe*met, amely a Műcsarnokban volt kiállítva, a budapesti Szépművészeti Múzeum vásárolta meg.

A háború után Helembára tértem vissza, ahol a négy évvel korábban elkezdett ház építését folytattam, és további néhány év alatt befejeztem. Akkoriban mellékesen festettem csak képeket, mert főként fizikai munkát végeztem annak érdekében, hogy nagyszámú családomnak (apa, anya, húgom árvái és két gyermekemnek) legyen mit ennie. Ezért földet műveltem, gazdálkodtam, kertészkedtem, méhészkedtem.

1919-ben a budapesti Műcsarnok tavaszi kiállítására két téli tájképet küldtem be, amelyek közül az egyiket az állam megvette.

Az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után nem akartam visszamenni Magyarországra, mivel anyagi és családi okok Helembához (Chl'aba) kötöttek.

Az új hazában a művészekkel és egyesületekkel kapcsolatokat alakítottam ki. Beléptem a képzőművészek egyesületébe is, de ebben az egyesületben a munkatevékenység még kezdetleges volt. A különböző egyesület nem értékes miatt nem lehetett eredményt várni, ezért az egyesületből kiléptem. Erre a döntésre kilenctagú családom gondja is rákényszerített. Apám nyugdíja, amelyet Bukarestből kapott, számunkra csak filléreket jelentett. A fennálló helyzet a saját erőből való talponmaradásra kényszerített. A kezdet nem volt könnyű.

1926-ban csehszlovák állampolgárságot kaptam, és munkáimat elkezdtem a Csehszlovák Köztársaságban kiállítani. Sok helységben volt alkalmam bemutatni műveimet például Pozsonyban (Bratislava), Zsolnán (Zilina), Kassán (Kosice), Ungváron (Uzhorod), Losoncon (Lucenec), később kiállításaimat a morva és a cseh vidékekre is továbbvittem.

A kiállítási helyiségek igénybevételével kapcsolatban sokszor nehézségeim voltak. Nem mindig szívesen adták ki részemre a helyiségeket, de ellenpéldákat is tudok említeni.

A brnoi kiállításomon történt, amelyet a Borovicban Novotninál rendeztem meg, hogy amikor az Ipari Palota igazgatója megnézte képeimet, maga ajánlotta, hogy a jövőben az ő helyiségeikben állítsak ki.

Moravská Ostravában is ki kellett érdemelnem a Művészetek Házát, hiszen amikor kiállítást rendeztem a Nemzeti Ház nyári helyiségeiben, a Művészetek Házának igazgatója, miután megtekintette műveimet, szintén felajánlotta, hogy a jövőben kiállításaimnak szívesebben ő adna otthont.

Két év múlva valóban a Művészetek Házában állítottam ki, mégpedig olyan eredménnyel, hogy a kiállítást két héttel meg kellett hosszabbítani.

A nagyobb tárlatokon való részvétel mellett, önálló kiállításokat is rendeztem, amelyekre emlékszem:

1912. Könyves Kálmán Művészeti Szalon, Budapest,
1923. Tükörterem, Bratislava,
1926. Városi Csarnok, Bratislava,

1929. Rudolfineum, Művészeti Társulat, Praha (e kiállításomat prof. Hönich és Krattner urakkal közösen készítettem),

1931. Művészetek Háza, Moravská Ostrava,

1932. Ipari Múzeum, Liberec,

1933. Iparművészeti Múzeum, Brno,

1933. Városi Kiállító Terem, Ustí n. Laben,

1934. Tudomány Háza, Ceské Budejovice,

1934. Földművelési Múzeum, Bratislava.

A különböző kiállítások mellett az alább felsorolt, legsikeresebb portré megrendelésekre emlékszem:

Dr. Blecha, a körzeti bíróság elnöke, Moravská Ostrava, 1933. * Zonner igazgató, Podmokly, 1933. * Hansen könyvkiadó, Ceské Budejovice, 1936. * Wald gyárigazgató, Moravská Ostrava, 1931. * Lamizan grófnő, Ceské Budejovice, 1936. * Laris Gréta gyári munkásnő, Krnov, 1934. * Dr. Hamvas kanonok, Esztergom, 1941. * Dr. Mertan kanonok, Esztergom, 1941. * Dr. Stokolai kanonok, Esztergom, 1941. (Mindhárom kanonok portrét az Esztergomi Képtár részére festettem meg.)

Megemlíteni tartom érdemesnek, hogy 1940-ben a budapesti Szépművészeti Múzeum vásárolt Nemzeti Szalon-beli kiállításomról egy téli tájképet, valamint 1941-ben, ugyancsak a Szalon kiállításáról, a Budapest Székesfővárosi Múzeum megvette *Esztergomi látkép* című festményemet.

1952–1953-ban a kéméndi (Kamenin) templom részére három nagyméretű oltárképet festettem.

1909 óta tagja voltam a Képzőművészeti Egyesületnek és a Műcsarnoknak Budapesten.

1926-ban tagja lettem a Bratislavai Képzőművészeti Egyesületnek, amelyből később az említett okok miatt kiléptem.

1953 óta jelölt várakozó vagyok a Csehszlovák Képzőművészek Szövetségének Bratislavai Szlovák Szekciójának tagságára.

A felsorolt adatok nem teljesek, és nem tartalmazzák a teljes életművet. Sok jelentős művem, amelyeket úgy őrztem, mint különösen értékes festményeket művészi működésem különböző szakaszaiból, a második világháború harcai következtében elvesztek vagy megsemmisültek. Megsemmisültek továbbá az én pontos feljegyzéseim is a kiállításokról és képeim sorsáról. Ma már öreg vagyok, és nem tudok jól emlékezni arra, hogy merre van néhány, különösen értékes képem.

Elmondhatom, hogy sokféle témát festettem; arcképeket, figurális jeleneteket, csendéleteket, enteriőröket, de leginkább a tájképeket szerettem.

Született tájképfestő vagyok. Szeretem a természetet és annak szépségét. Leginkább olajfestékekkel vászonra dolgozom. Sem akvarellal, sem pasztellel nem értem el soha olyan dús színeket, olyan levegős képeket, mint amelyek az olajfestményeimet olyan jellegzetessé teszik.

Főként kedvelem a napsütötte havas tájakat, az Ipolyt, a Dunát, valamint a hegyek koszorúzza távolságokat. Kiállításaimon arcképeket, figurális képeket és csendéleteket vásároltak leginkább.

Végezetül megjegyzem, hogy egész életemben a művészetnek és annak szépségének éltem. Az erkölcsi sikerekben mindig személyes öröömöm és vígaszom volt.

Megtiszteltetésnek tartottam, amikor a Csehszlovák Képzőművészek Központi Szövetségének Bratislavai Szlovák Szekciója 75 éves születésnapom alkalmával gyűjteményes kiállítást rendezett műveimből.

Chl'aba, 1956. február 6.

Bánsághi Vince

AJÁNLÁS

A falu iránt elkötelezett, felelős értelmiségiek nemrég népfőiskolát szerveztek az Ipolytérségen, az egykori Hont Ipoly mente térségben, a magyarországi Kemencén. Ennek a térségnek 13 települése Szlovákiában, 13 települése Magyarországon található. A népfőiskola résztvevői elsősorban az Ipoly mente szlovákiai magyar településeiről érkeztek.

A népfőiskolán mindannyian megéreztük, hogy a folyó nem elválaszt, inkább összeköti az embereket, a tájat, az életet, s ez a népfőiskola is – a Németh László-i értelemben a falumentés gondolata – helyben fog elindítani folyamatokat, ahogy ezt az ipolybalogi résztvevő megfogalmazta: az embereknek kell cselekedni a falu jövőjéért.

Az Ipoly mente magyarlakta településeit évszázadok óta egységes kulturális-történeti hagyományok jellemzik, és a határ mindkét oldalán található települések sorsa az elmúlt negyven esztendőben is közös volt, kimaradtak a fejlesztésből. A 26 településnek együtt kell gondolkodnia és cselekednie a falu újra fellendítéséről – ezek voltak az Ipoly menti népfőiskola alap gondolatai, melyeket a szervező, a Falu-fejlesztési Társaság vall.

Az összehajolások és újra összehajolások közben tervek születtek arról, hogy össze kellene hozni egy Ipoly menti iskolaszövetséget, az egyik faluban népfőiskoláról, a másokban faluszemináriumról, másutt a helyi vállalkozókkal vagy a falusi turizmus lehetőségeiről, különféle helyi kezdeményezésekről gondolkodnak.

A népfőiskola élménye – az egymást követő találkozások, melyeket örömmel vártunk mindannyian, már a tervekből is látszik – kezd értékrenddé válni.

A népfőiskola hallgatóit, az Ipoly menti embereket nem siető, gondolkodó embereknek ismertük meg, s barátokként váltunk el. De mégsem váltunk el, folytatjuk. Bánsághi Vince, az Ipoly festőjének kiállítása az Ipolytérségi Honti Galériában s tovább, a festmények vándorúja Ipolybalogra, Ipolyzalkára és az Ipoly torkolatánál Helembára, ahol az Ipoly a Dunába ér, itt e lírai szépségű tájban félszáz esztendeig élt s alkotta műveit, és több mint három évtizede annak, hogy ... "látod meg újra magadat, az eltűnt parányt, mikor kerete vagy már mindennek s minden csak a te belsőséged...: egyszerre isteni biztonságba hal földi tudatod s a nagy, kék réten kezdik mennyei tücsökzenéjüket a csillagok".* – A nagy, kék réten, az Ipoly mentén a tücskök, akik muzsikálnak, ti vagytok: Balogh bíró Ipolybalogról, Halló Jóska, Nándi bácsi Ipolyzalkáról, Molnár Laci Ipolyföldemesről és a többiek, mert az egymással való kapcsolattartás fontosságának felismerése és igénye nélkül ez a kiállítás, az életöröm képei, nehezebben találtak volna vissza Budapestről Helembára. A Duna nem folyik vissza – földrajzilag – HOZZÁTOK.

A kiállítás létrehozásában, a nagy, kék réten társaink voltak Bánsághi Vince unokái, Bánsághi Péter és ifj. Bánsághi Tibor festőművészek (Budapest).

Budapest, 1993. február 6.

Nagy Júlia

*tagja a Falu-fejlesztési Társaságnak és
résztvevője az Ipoly menti népfőiskolának*

*Részlet ... a nagy, kék réten... c. versből (Szabó Lőrinc, Tücsökzene, VI. Közjáték, 1947)

MŰJEGYZÉK

1. Jégzajlás 45 x 54
2. Őnarckép 55 x 45
3. Virágok 35 x 28
4. Őszi eső 23 x 29
5. Vihar a Balatonon 21 x 26
6. Éjszaka a helembai temetőben 64 x 77
7. A nagytarpataki völgy a Tátrában 26 x 32
8. Magas-tátrai látkép 30 x 46 (restaurálás előtt)
9. Nyár az Ipolyon 50 x 53
10. Nyári eső 37 x 54
11. A túlsó part 48 x 56
12. Nyári délután az Ipolynál 68 x 91
13. Nyári éj 28 x 36
14. Nyárvégi hangulat 45 x 53
15. Nyári öreg fűzfák 40 x 34
16. Nyári lombok 35 x 49
17. Napszállta után 37 x 48
18. Napnyugta az Ipolyon 37 x 42
19. Platinaszín Őszi Csend 48 x 56
20. Őszi délután 59 x 79
21. Ipoly-parti fűzek 42 x 35
22. Sárguló fűzfák 35 x 43
23. Őszi Duna-part 45 x 57 (restaurálás előtt)
24. Őszi öreg fűzfák 32 x 41
25. Holdas éj a Dunán 30 x 38
26. November az Ipolyon 37 x 44
27. Havas reggel 59 x 68
28. Olvadás az Ipolyon 44 x 58
29. Téli köd 34 x 40
30. Esztergom látképe ködön át 37 x 48
31. Téli Ipoly-parti falu 47 x 56
32. Tél az Ipolyon 51 x 66
33. Téli napsütés 45 x 55
34. Lila fűzfák 53 x 61
35. Ipoly menti földek 42 x 48
36. Téli Esztergom 56 x 77
37. Téli öreg fűzfák 46 x 37
38. Kukoricagórék 50 x 70 (restaurálás előtt)
39. Téli Duna-part 39 x 52
40. Téli délelőtt 50 x 70
41. Tavaszelő 47 x 57
42. Kora tavasz 45 x 55
43. Tavaszígérő (vázlat) 24 x 28
44. Május 32 x 42
45. Napkelte előtt 28 x 38
46. Kilátás a Dunakanyarra 53 x 61
47. Nyár 59 x 68